

Justine Brabant, Matthieu Suc

Våg av rysk desinformation över Frankrike

Ur *Mediapart*, 20 april 2024

Att det från ryskt håll sprids allt mer desinformation är uppenbart. En mer allmän redogörelse för detta problem och de olika metoder och kanaler som kommer till användning ges i artikeln [Rysstroll och desinformation](#).

För att sprida desinformation kan Moskva utnyttja individer som via Internetkanaler för fram rysk propaganda (några kända exempel ges i lästipsen allra sist nedan). Men man kan också räkna med uppbackning från högerextremistiska partier och politiker, såsom Trump och MAGA-republikaner i USA¹, liksom det högerpopulistiska AfD och Sahra Wagenknechts nya ”vänsterparti” BSW (utbrytning ur Die Linke)² i Tyskland.

Under innevarande år har det också genomförts intensiva påverkanskampanjer riktade mot specifika länder, t ex en massiv kampanj mot Tysklands stöd till Ukraina – [se Pro-rysk desinformationskampanj avslöjad i Tyskland](#). Nyligen avslöjades att även Frankrike utsatts för en sådan kampanj. Det är det som den följande artikeln handlar om.

Martin F

Nyhetsmagasinet *Le Point* uppger att ryska influencers på plattformen *Telegram* gör gällande att franska journalister övervakas av säkerhetstjänsten DGSI och att flera blivit avstängda av sina redaktioner för att ha skrivit om vägglössplågan i Frankrike.

Det stämmer inte på minsta vis, men de lömska påståendena var än en gång synnerligen välgjorda: den falska videon bar nyhetskanalen BFMTV:s logga [BFMTV är en av de nyhetskanaler som ständigt rullar på kaféerna i Paris, ö.a] och hade över huvud taget alla kännetecken på att vara ett original från nyhetskanalen.

Bara det senaste i en rad ryska försök att påverka opinionen i Frankrike. Sedan i mars har *Viginum*, den organisation som har i uppdrag att skydda franska staten mot dataintrång utifrån, i sina lokaler i de västra delarna av Paris fått behandla en osannolik rad attacker med *fake news* [falska nyheter] spridda av Moskva och dess olika informationskanaler.

Den 10 mars inträffade en massiv cyberattack mot hela public service-nätet av en märklig grupp sudanesiska hackare som uttryckte sig ömsom på arabiska, ömsom på ryska.

Dagarna därpå översvämmade de ryskspråkiga delar av *Telegram* Internet med ”nyheten” om att flera tusen franska soldater var på väg till Ukraina. Med stympade citat ur en intervju med den franske arméchefen, en video som sades vara tillverkad av Azovbataljonen i Ukraina och där medlemmar av franska främlingslegionen uppmanades att ansluta sig till den ... Analytikerna på *Viginum* hade knappt hunnit granska innehållet i dem när deras kollegor på Quai d’Orsay, det franska utrikesministeriet, larmade om en fråga av helt annan omfattning.

Där hade man uppmärksammat *fake news* av betydligt mer allvarlig karaktär. Bakom dem låg Sergej Narysjkin personligen, dvs chefen för SVR, den ryska yttre underrättelsetjänsten. I en

¹ Ett aktuellt exempel på detta är den republikanske ledamoten i representanthuset, Marjorie Taylor Greene, som verkar besatt av konspirationsteorier (där standpunkten att Trump förlorade presidentvalet p g a valfusk bara är en liten detalj). Mer om denna märkliga person, se https://sv.wikipedia.org/wiki/Marjorie_Taylor_Greene. Nyligen gick hon i taket när representanthuset godkände amerikanskt vapenstöd till Ukraina (”Det skulle bara leda till att fler ukrainare dödades”, var ett av de argument som hon framförde – känns argumentet igen?)

² Se [Efter splittringen i Die Linke: Vart bär det hän?](#) och [Vattendelare för Die Linke](#).

kommuniké som återgivits av flera medier (bl a den statliga nyhetsbyrån *Tass*) hävdade han att Frankrike ”var i färd med att skicka en kontingent bestående av tvåtusen soldater till Ukraina”. Följande dag upprepades den falska nyheten av ytterligare en högt uppsatt person inom säkerhetsapparaten, vice ordföranden i nationella säkerhetsrådet [och landets tidigare president, ö.a] Dimitrij Medvedev.

En vecka senare uppmärksammade *Radio France Internationale* (RFI) [fransk motsvarighet till BBC World Service, ö.a] att ett falskt reportage, som radion påstods ligga bakom och med företagets logga, rullade kontinuerligt på *Telegram*. Det var den 27 mars och enligt reportaget ”hotades Frankrike av en epidemi med tuberkulos från Ukraina”. Den skulle ha förts in i Frankrike av ukrainska soldater som vårdas där, 85 procent av soldaterna sades vara smittade och åtminstone 35 personer ur sjukvårdspersonalen sades ha insjuknat.

Några timmar senare såg teamet på *Viginum* en falsk webbsajt från den franska armén dyka upp, ”sengager-ukraine.fr” [engagera sig i Ukraina], helt påhittad men som gav intryck av att stå för en värningskampanj för att åka till Ukraina och strida. Analytikerna granskade den och förutom några märkliga inslag (som att ”invandrare hade förtur”) var den välgjord och använde sig av verkliga delar av ”sengager.fr”, den franska arméns autentiska rekryteringssajt.

Den 3 april riktades attacken inte mot det franska försvarsministeriet utan mot inrikesministeriet. Analytikerna på *Viginum* upptäckte att de ryskspråkiga plattformarna på *Telegram* spred ett falskt dokument tillskrivet inrikesministern Gérald Darmanin som lät påskina lättnader i reglerna för att få flyktingstatus i Frankrike om man var ukrainare.

Meddelandena hade inte mer än hunnit läggas ut förrän de spreds vidare på tiotals, för att inte säga hundratals, konton där en del lätt gick att identifiera som ”botar”.

Denna salva av vinklade och påhittade ”nyheter” bär enligt franska övervakningstjänster alla tecken på att härröra från den ryska apparaten för desinformation. Den stämmer in på kända mål hos ryssarna (splittra fransk opinion beträffande kriget i Ukraina) och deras vanliga agerande, som nyligen avslöjats i den massiva läckan *The Kremlin Leaks*.

”Rysk propaganda har nått industriella volymer de senaste månaderna” säger en diplomat som arbetar med de frågorna på det franska utrikesministeriet. ”Den senaste tiden har de gått över till ett högre stadium”, säger en tjänsteman med nära kontakter med *Viginum*. ”Det fientliga tonfallet har ökat”. En expert som arbetar med Frankrikes cyberförsvar tillägger: ”För närvarande kommer alla medel till användning för att destabilisera oss.”

Parlamentsledamoten Constance Le Grip är väl bekant med ämnet, 2023 ledde hon en granskning av utländsk inblandning. Och hon håller med om diagnosen: ”När valet till Europaparlamentet nalkas är ett crescendo av inblandning från Putins Ryssland att konstatera.” Och hon är inte ensam om att anse att valet i juni är en måltavla för Moskva.

Detta tar sig också uttryck i ”kloning” av sajter hos regeringen eller andra franska institutioner, de stora mediernas sajter, i dag ännu inte upptäckta piratkopieringar och sabotage av franska system för information och kommunikation och i de mest extrema fallen hemliga operationer på fransk mark i syfte att spridas på nätet och skapa förvirring.

I sådan omfattning att [säkerhetstjänsten] DGSi i februari uppmanade polismyndigheterna att meddela ”minsta tecken” på ryska försök till påverkan. En not vars hemligstämpel lyfts för att göra det möjligt att ge största möjliga spridning inom ordningsmakten. Enligt DGSi har det medfört att man kunnat blottlägga flera fall, som underrättelsetjänsten inte vill gå närmare in på.

Ändrad fransk attityd

”Jag anser inte att det skett någon verkligt genomgripande förändring av den ryska hållningen”, säger emellertid Maxime Audinet, forskare knuten till *l’Institut de recherche stratégique de l’École militaire* [Strategiska forskningsinstitutet vid militärhögskolan], Irsem. ”Visst går det att konstatera en mer aggressiv kommunikation, desinformation eller felaktig information med skarpare innehåll och att man gått över till nya former av påverkan till följd av förbudet mot informationskanaler som *RT* och *Sputnik*. Men det finns en kontinuitet i metoderna och den typ av operationer som bedrivs.”

Enligt Maxime Audinet ”är det framför allt Frankrike som ändrat attityd”. Man pekar ut vem som ligger bakom attackerna, säger han. Dvs man pekar ut Ryssland som beställare av kampanjerna ”och ger det hela betydligt mer uppmärksamhet både i defensiv form och mer offensivt”.

”Paris intar både en mer högröstad och offensiv hållning för att ta avstånd från påverkanskampanjer som man betraktar som fientliga, Frankrike är betydligt mer rakt på sak och ogenerat”, säger Julien Nocetti, en annan specialist på rysk cyberstrategi och knuten till *Centre Russie/Eurasie* vid franska utrikespolitiska institutet, Ifri.

Och faktum är att presidentadministrationen och regeringen inte längre skröder orden. ”Ryssland fortsätter att döda och ljuga”, sade biträdande talespersonen för utrikesministeriet den 15 februari i samband med att det förekommit falska reportage tillskrivna nyhetskanalen *France 24*. En rätt genomarbetad *fake news* uppgav då att ukrainarna försökt mörda [Frankrikes president] Emmanuel Macron, påståenden som sedan också sprids vidare av Dimitrij Medvedev.

Gentemot en rysk presidentadministration som ”intensifierar och skärper sina attacker mot vårt land i form av desinformation och på cyberområdet krävs att Europa [...] och det internationella samfundet vaknar upp”, sade Macron i samband med detta.

Strömmar av ”fake”

För att möta dessa nya attacker använder sig Frankrike av olika metoder. Först och främst finslipar man sina verktyg för att upptäcka utländsk inblandning och där står *Viginum* i förgrunden. Det som verkligen gjorde att denna tjänst skapades var enligt flera aktörer mordet på läraren Samuel Paty i oktober 2020. Efter mordet på honom upptäckte Frankrike att man var måltavla för en kampanj på Twitter (numera X), sannolikt med ursprung i Turkiet. ”Man bad oss ta en närmare titt på detta. Och då insåg vi att ingen i staten hade ansvar för att följa det som hände på Twitter”, säger en högt uppsatt tjänsteman.

En *task force* (benämnd ”Honfleur”) bildades inom Allmänna sekretariatet för försvar och nationell säkerhet (SGDSN). ”Vi upptäckte en hel kontinent”, erinrar sig vår sagesperson. Knappt ett år senare, i juli 2021, gav president Macron order om att skapa *Viginum*.

Organismen fick främst i uppdrag att följa det presidentval som nalkades. Projektet innebar en stor risk: att det skulle bli ett stort ”sanningsministerium”. För att minska laddningen av affären bestämde sig SGDSN för att träffa alla politiska partier och redovisa projektet. Och till allmän överraskning var alla med på det.

”Alla var medvetna om hotet och framför allt var alla paranoida och betraktade sig som huvudmålet”, erinrar sig en av deltagarna i sammankomsten. ”RN [Le Pens parti] trodde sig vara måltavla för Zemmours team [Eric Zemmour ledare för en konkurrerande gruppering på yttersta högerkanten, ö.a]. Mélenchon [ledare för vänsterorganisationen *La France Insoumise*, LFI, Det okuvliga Frankrike. ö.a] sade sig vara klar över vad USA höll på med i Latinamerika och var övertygad om att själv också bli måltavla för försök till destabilisering. Socialist-

partiet var övertygat om att vara utsatt för turkiska attacker på grund av att man var pro-armeniskt ...”

Tre år senare har organismen ett femtiotal anställda (sextio kommande nyårsskifte), bl a ett tjugotal analytiker specialiserade på vissa områden, som Ryssland, och med stöd av ett ”datalab”. För att kunna följa webben mer effektivt har *Viginum* fått tillstånd att datorisera insamlingen av data på ett femtontal plattformar.

Förutom *Viginum*, som bildades 2021 och är underställt premiärministerns kansli, skapades två andra strukturer 2022 för att följa försöken till utländsk inblandning: en ”under-styrelse för övervakning och strategi” knuten till utrikesministeriet och en cell för ”föregripande insatser, strategi och inriktning” knuten till försvarsstaben.

De organismerna försöker nu samordna sig och förhindra alla risker för slitningar mellan olika tjänster. När chefen för den ryska yttre säkerhetstjänsten den 18 mars meddelade att Frankrike tänker skicka tvåtusen man till Ukraina ”avslöjade vi det”, säger en diplomatisk källa, ”sedan samrådde vi med *Viginum* och försvarsministeriet och det är de som fattar beslut om att gå ut offentligt genom att lägga ut en dementi, eftersom denna *fake news* berör dess område”.

Organiserade läckor och nya sanktioner

När det inte längre bara handlar om att upptäcka ryska desinformationskampanjer utan om att besvara dem har den franska staten flera möjligheter. Att gå ut offentligt via republikens president eller ministrar är ett första alternativ – och det mest radikala. För att dementierna ska bli trovärdiga kan Paris låta *Viginum* offentliggöra granskningar av påverkansoperationer beställda av Ryssland. Så gjordes nyligen.

Varje sådant utspel (s k ”skuldbeläggande” enligt rådande jargong) är omsorgsfullt avvägt. När *Viginum* vintern 2023 offentliggjorde ett nätverk av pro-ryska propagandasajter med beteckningen ”Portal Kombat” var det utrikesministeriet och premiärministerns kansli som avgjorde hur man skulle gå ut med det i medierna.

Utrikesministeriet föreslog då att det skulle ske i samband med ett möte mellan utrikesminister Stéphane Sejourne och hans tyska och polska kollegor. Polen och Tyskland har också varit måltavlor för ”Portal Kombat” och de tre länderna var överens om att uppvisa en gemensam front i frågan. En viktig detalj i sammanhanget: de tre utrikesministrarna tillhör olika politiska grupperingar i Europaparlamentet. För de diplomater som handlade frågan visade det att kampen mot rysk inblandning blivit något som ”sträcker sig över partigränserna” på EU-nivå.

När Frankrike vill öka trycket till lite mer än dementier kan man använda sig av mer subtila metoder: genom medvetna läckor till NGO:s med uppgifter insamlade av säkerhetstjänsterna och som direkt pekar ut Moskva. Tanken är där att NGO:s sedan ska gå vidare med uppgifterna.

Med ibland ytterligare en bonus: att USA:s finansministerium och EU inför sanktioner mot de företag och personer som varit inblandade i dessa påverkansoperationer (vilket var fallet 2023 rörande ett nätverk verksamt i Moldavien). Underrättelsetjänsterna själva kan inte på egen hand få till stånd några sanktioner. En inofficiell jurisprudence säger att för att EU ska besluta om sanktioner mot ett företag eller en individ behöver man en trovärdig informationsbas och en *open source*. Rapporter från säkerhetstjänsten DGSI räcker inte, däremot gör uppgifter och rapporter i medierna det.

Oro inför valet

Varför är Frankrike föremål för så mycket rysk uppmärksamhet just nu? President Macrons utspel om att det inte går att utesluta att skicka marktrupper till Ukraina har säkerligen bidragit till att Paris hamnat i den ryska regimens kikarsikte.

Men det räcker inte. ”Jag tror att ryssarna utsett 2024 till ett speciellt år”, säger en tjänsteman som i flera år följt utländsk inblandning. ”Valet i USA är höjdpunkten och resten kan ses som repetitioner”, säger han. Och ”resten” består exempelvis av Europavalet och sommar-OS i Paris.

Bland det man oroar sig för i samband med Europavalet är en läcka i stil med *Macron Leaks* 2017 eller att godtrogna medlemmar av Europaparlamentet skulle upprätta alltför nära relationer med utländska agenter. För att förekomma något sådant anordnades den 29 mars ett diskret möte i SGDSN:s högkvarter.

Dit kallades representanter för alla partier som ställer upp i Europavalet. Sjutton (av totalt tjugotvå) accepterade inbjudan, däribland alla mer betydande partier. Olika statliga tjänster, som säkerhetstjänsten DGSI, var på plats för att ”briefa” dem om bästa sättet att säkra uppgifter och kommunikationer. Deltagarna uppmanades bl a att deras servrar är uppdaterade på det senaste i säkerhetskontroll, bästa sättet att skydda lösenord, att inte använda sina privata telefoner vid handläggning av partiangelägenheter ...

För att konkret visa hur det kan gå till visade säkerhetstjänsterna på mötet det e-postmeddelande, s k *phishing*, som lurade John Modesta, kampanjchef åt Hillary Clinton i samband med presidentvalet 2016, fick honom att läcka 20 000 e-post meddelanden och orsaka en skandal på högsta nivå.

Proffs inom kontraspionaget fanns också på plats för att ge råd till politikerna om bästa sättet att vara vaksamma den närmaste tiden. ”Det finns de som [...] kan anse det vara intressant att spionera på en blivande medlem av Europaparlamentet”, förklarade Stéphane Bouillon, generalsekreterare för försvar och nationell säkerhet, nyligen vid ett möte med politiker. Mer rakt på sak enligt en källa som arbetar med säkerhetsfrågor: ”Vi har talat om för dem att om en rysk diplomat skänker dem en reservoarpenna i guld ska de inte ta emot den ...”

En kunskapsspridning som nog skulle tjäna på att bli vanligare, inte bara för Europaparlamentariker utan också för medlemmar av det franska parlamentet. Trots det rådande läget ”förekommer för tillfället ingen sådan upplysningsverksamhet riktad mot parlamentsledamöter”, säger en medlem av försvarsutskottet i den franska nationalförsamlingen. Inte ens för medlemmarna av detta känsliga utskott är det obligatoriskt. ”Visst finns det kurser med säkerhetstjänsten DGSI men då på frivillig basis”, säger han.

Diplomati eller valstrategi?

Den förändrade franska hållningen gentemot Moskva väcker förvisso frågor. ”Använder sig också andra aktörer av samma metoder? Givetvis. Men i fallet Ryssland har det skett en sådan ökning att vi ansett att enda sättet att stämma i bäcken är att gå ut offentligt. Med andra går det fortfarande att sköta på diplomatisk väg”, heter det från det franska utrikesministeriet.

Det vill säga: när Kina börjar lägga sig i franska intressen går det fortfarande att ha en direkt diskussion med deras representanter. Med Ryssland är all dialog avbruten. Men handlar det bara om diplomati eller är det inte också en valstrategi? När Emmanuel Macron högljutt och gång på gång påtalar den ryska regimens agerande är han då inte i själva verket ute efter att försvaga det parti som framstår som hans huvudmotståndare inför Europavalet, dvs *Rassemblement national*, RN? Presidenten har ju sedan länge använt sig av den vinkeln för att angripa Marine Le Pens parti.

Det finns också de som varnar för att de lagar som antagits mot utländsk inblandning innebär risker för de demokratiska fri- och rättigheterna. ”Jag undrar om inte ryssarna i själva verket vill få oss att gå i fällan att ytterligare inskränka våra rättigheter genom nya hårdare lagar”, säger Éric Bothorel, parlamentsledamot för Macrons parti och expert på datafrågor. ”Vi får inte underskatta den möjligheten.”

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips

Martin Fahlgren:

[Med historien som fiende – ordföranden i Sveriges Fredsråd,](#)

[Strålkastarljus på putinkramaren Jacques Baud](#)

[Scott Ritter – Putins amerikanske agitator](#)